

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดและปัญหาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาปริญญาตรีสาขารัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต(รัฐประศาสนศาสตร์) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปัญหาที่นำมาวิจัยได้แก่ ปัญหาการใช้หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง สิ่งพิมพ์รัฐบาล เอกสารราชการ วิทยานิพนธ์ วารสาร หนังสือพิมพ์ รวมทั้งความเหมาะสมของบริการและอาคารสถานที่ของห้องสมุด และสำรวจว่านักศึกษาใช้หนังสือและอุปกรณ์ใดประกอบการศึกษาวิจัย และประสบปัญหาใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้ห้องสมุดได้จัดหาสิ่งเหล่านั้น และแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้สำเร็จปริญญาตรีสาขารัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต(รัฐประศาสนศาสตร์) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2510 - 2517 จำนวน 174 คน และนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ของทั้งสองสถาบันที่ลงทะเบียนในปีการศึกษา 2518 และภาคต้นปีการศึกษา 2519 จำนวน 206 คน รวมทั้งวิทยานิพนธ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2510 - 2517 จำนวน 175 ฉบับ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ บัตรรายการขนาด 5 x 7 นิ้ว ใช้สำหรับการสำรวจประเภทหนังสือและวัสดุห้องสมุดที่ใช้อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และแบบสอบถามชนิดประเมินค่า (Rating Scale) สำหรับปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดประกอบการวิจัยวิชารัฐศาสตร์ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาแล้วของทั้งสองสถาบัน จำนวน 113 ฉบับ และจากกลุ่มที่กำลังศึกษาอยู่จำนวน 117 ฉบับ คิดค่าตอบเป็นร้อยละ และประเมินน้ำหนักคำตอบของประเภทหนังสือและวัสดุห้องสมุด โดยใช้ดัชนี เลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการสำรวจสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม สาขาวิชารัฐศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ/สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ทั้งกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาแล้ว และกลุ่มที่กำลังศึกษาอยู่ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี- ศาสตรเป็นจำนวนสูงสุด และสถาบันการศึกษาที่นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ทั้งสองกลุ่มสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวนมากที่สุดคือ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ส่วนนักศึกษาในกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาแล้วของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในจำนวนที่เท่ากัน ในขณะที่กลุ่มที่กำลังศึกษาอยู่จำนวนมากสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ในการศึกษากันคว้าและวิจัย นักศึกษาจำนวนมากที่สุดของทั้งสองสถาบันต่างก็ใช้ ห่องสมุดในสถาบันการศึกษาของตน ซึ่งได้แก่/หรือสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และได้ใช้หนังสือและสิ่งพิมพ์ ประเภทต่าง ๆ ประกอบการค้นคว้าและวิจัย สิ่งพิมพ์ที่ได้รับการอ้างอิงจำนวนมากที่สุดคือ หนังสือทั่วไปภาษาไทย และอันดับรองลงมาคือ หนังสือทั่วไปภาษาอังกฤษ สิ่งพิมพ์ที่ไม่ ได้รับการอ้างอิงเลยคือ กฎหมายภาษาอังกฤษ เอกสารราชการภาษาอังกฤษ และสิ่ง พิมพ์รัฐบาลภาษาอังกฤษ แต่เมื่อพิจารณาจากการนับจำนวนชื่อเรื่องสิ่งพิมพ์ประเภท ต่าง ๆ ที่ได้รับการอ้างอิงนั้น พบว่าผู้วิจัยทั้ง 2 สถาบันใช้สิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ที่เป็น ภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ ยกเว้นหนังสืออ้างอิง ซึ่งนักศึกษาทั้งสองสถาบันใช้หนังสือ อ้างอิงภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย

จำนวนชื่อเรื่องสิ่งพิมพ์ภาษาไทยที่นักศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใช้อ้างอิงมากที่สุดคือ กฎหมาย เอกสารราชการ สิ่งพิมพ์รัฐบาล ส่วนบัณฑิตกลุ่มสถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ ใช้เอกสารทั่วไป กฎหมาย และสิ่งพิมพ์รัฐบาล อยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน จำนวนชื่อเรื่องสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษที่ได้รับการอ้างอิงในระดับสูงสุดของนักศึกษ ทั้งสองสถาบัน คือ หนังสืออ้างอิงและสิ่งพิมพ์ที่ไม่ได้รับการอ้างอิงเลย คือ กฎหมาย

เมื่อแยกรายละเอียดของสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ จะเห็นว่าสิ่งพิมพ์แต่ละประเภท
ได้รับการอ้างอิงในจำนวนที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

หนังสืออ้างอิง

ปรากฏว่าหนังสืออ้างอิงประเภทพจนานุกรมทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้รับการ
อ้างอิงมากที่สุด ส่วนหนังสือคู่มือภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้รับการอ้างอิงน้อยที่สุด
เมื่อนับตามจำนวนชื่อเรื่องแล้ว พจนานุกรมภาษาไทยได้รับการอ้างอิงสูงสุดจากบัณฑิต
ทั้งสองสถาบัน ส่วนหนังสืออ้างอิงภาษาอังกฤษประเภทที่ได้รับการอ้างอิงสูงสุดของบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือหนังสือรายปี ร้อยละ 59.26 และบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒน-
บริหารศาสตร์ คือพจนานุกรม ร้อยละ 54.17

สิ่งพิมพ์รัฐบาล

ประเภทสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดในวิทยานิพนธ์สาขาวิชารัฐ-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือ เรื่องราวและรายละเอียดต่างๆ คิดเป็นร้อยละ
76.92 จำนวนรองลงมาคือ รายงานการบริหาร ร้อยละ 61.53 ในทางกลับกัน คือ
วิทยานิพนธ์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ อ้างอิงสิ่งพิมพ์รัฐบาลประเภทรายงานการ
บริหารเป็นจำนวนสูงสุด จำนวนรองลงมาคือเรื่องราวและรายละเอียดต่าง ๆ คิดเป็น
ร้อยละ 47.66 และ 42.99 ตามลำดับ สำหรับจำนวนชื่อเรื่องสิ่งพิมพ์รัฐบาลในวิทยา-
นิพนธ์ของทั้งสองสถาบันปรากฏว่าสิ่งพิมพ์รัฐบาลประเภทที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดคือ เรื่อง
ราวและรายละเอียดต่าง ๆ รายงานการบริหาร และรายงานการค้นคว้าและวิจัย ส่วน
ที่ไม่มีผู้อ้างอิงเลยคือ ภาพยนต์ อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ และเมื่อจำแนกตามหน่วยราชการ
ที่ผลิตสิ่งพิมพ์รัฐบาลแล้วปรากฏว่า สิ่งพิมพ์รัฐบาลของกระทรวงมหาดไทย และสำนักนายก
รัฐมนตรี ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด

หนังสือภาษาไทยที่ได้รับการอ้างอิงจำนวนครั้งมากที่สุดในวิทยานิพนธ์สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2

พ.ศ. 2510 - 2514 และหนังสือภาษาอังกฤษคือ Personnel administration for Thai student. ส่วนหนังสือทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ เป็นหนังสือภาษาไทยที่ได้รับการอ้างอิงจำนวนครั้งสูงสุดในวิทยานิพนธ์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และ O & M : An Introduction เป็นหนังสือภาษาอังกฤษที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด

วารสารภาษาไทยที่ได้รับการอ้างอิงจำนวนสูงสุดในวิทยานิพนธ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้แก่ เทวภิบาล และ U.N. Treaty Series เป็นวารสารภาษาอังกฤษที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด สำหรับวารสารรัฐประศาสนศาสตร์ (ในปัจจุบันคือ พัฒนบริหารศาสตร์) เป็นวารสารภาษาไทยที่ได้รับการอ้างอิงสูงสุดในวิทยานิพนธ์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

หนังสือพิมพ์ภาษาไทยที่ได้รับการอ้างอิงสูงสุดในวิทยานิพนธ์ของทั้งสองสถาบัน คือ สยามรัฐ และ The Bangkok Post เป็นหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษที่ได้รับการอ้างอิงสูงสุดเช่นกัน

สำหรับปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดประกอบการวิจัยนั้น นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ทั้งกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาแล้ว และกลุ่มที่กำลังศึกษาอยู่ประสบปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่าง ๆ กัน คือ

ปัญหาการใช้หนังสือทั่วไป โดยเฉลี่ยแล้วมีปัญหายุ่งยากในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหาย่อยในระดับน้อยและน้อยที่สุดคือ ไม่ทราบวิธีใช้บัตรรายการ หนังสือมีตัวเล่มแต่ไม่มีบัตรรายการ ชื่อหนังสือไม่ตรงกับเนื้อหากายในเล่ม ห้องสมุดไม่มีบริการให้ยืมหนังสือ ต่อ และความยุ่งยากในการเขียนบรรณานุกรมของหนังสือที่ใช้อ้างอิง และที่เป็นปัญหา มากคือ ขาดแคลนหนังสือแปลในสาขาที่วิจัย

ปัญหาการใช้เอกสารราชการ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาแล้ว และกลุ่มที่กำลังศึกษาอยู่ มีปัญหาเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์กลุ่มที่สำเร็จการศึกษาแล้ว มีปัญหาย่อยในระดับมาก แต่

กลุ่มที่กำลังศึกษาอยู่มีปัญหาระดับปานกลาง

การใช้วิทยานิพนธ์ของนักศึกษาทั้งสองสถาบันโดยเฉลี่ยแล้วมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่อยู่ในระดับน้อยคือวิทยานิพนธ์ไม่ได้จัดตามเลขหมู่ ไม่ทราบวิธีค้นวิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์เรียงไว้ในชั้นลับสน และวิทยานิพนธ์ชำรุด ส่วนปัญหาความไม่สะดวกในการค้นวิทยานิพนธ์จากห้องสมุดอื่น นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งสองกลุ่มโดยเฉลี่ยเห็นว่ามีปัญหาในระดับมาก ในขณะที่นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ทั้งสองกลุ่มเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการให้บริการของห้องสมุด นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กลุ่มที่สำเร็จการศึกษาแล้วเห็นว่ามีปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แต่กลุ่มที่กำลังศึกษาอยู่เห็นว่ามีปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย มีเพียงปัญหาเดียวที่อยู่ในระดับมากคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กลุ่มที่กำลังศึกษาอยู่เห็นว่าหนังสือที่ส่งคืนแล้วขึ้นชั้นช้า

ปัญหาเกี่ยวกับอาคารของห้องสมุด นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งสองกลุ่มโดยเฉลี่ยแล้วเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ทั้งสองกลุ่ม โดยเฉลี่ยแล้วเห็นว่าปัญหาน้อย ปัญหาที่นักศึกษาทั้งสองสถาบันเห็นว่าโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับน้อยคือ แสงสว่างในห้องสมุดไม่เพียงพอ การถ่ายเทอากาศไม่ดีเท่าที่ควร และห้องสมุดตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม สำหรับปัญหาไม่มีห้องเฉพาะสำหรับนักศึกษาปริญญาโททำงานศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งสองกลุ่มเห็นว่า เป็นปัญหามาก

นอกจากปัญหาการใช้หนังสือสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ รวมทั้งบริการและอาคารห้องสมุดแล้ว นักศึกษาได้ใช้วิธีการค้นหาหนังสือและสิ่งพิมพ์ โดยนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ทั้งสองกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาแล้ว และกำลังศึกษาอยู่ ส่วนมากใช้วิธีค้นจากบัตรรายการ และวิธีที่ใช้น้อยที่สุดเหมือนกันคือ บรรณารักษ์แนะนำ หรือใช้บริการตอบคำถาม ส่วนการค้นบทความจากวารสารนั้น วิธีที่ใช้น้อยที่สุดคือ ค้นจากครรชนีวารสาร และบรรณารักษ์แนะนำหรือใช้บริการตอบคำถาม เป็นวิธีที่ใช้น้อยที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการสำรวจประเภทหนังสือและสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการ เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ของ นักศึกษาปริญญาโทบัณฑิตสาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่าวิทยานิพนธ์ทั้งสองสถาบันใช้ หนังสือทั่วไปภาษาไทยประกอบการวิจัยมากที่สุด รองลงมาจำนวนใกล้เคียงกันได้แก่ หนังสือทั่วไปภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ตรงกับผลการสำรวจปัญหาการใช้หนังสือทั่วไปของนักศึกษาทั้งสอง สถาบันว่ามีปัญหา ระดับปานกลาง เกี่ยวกับปัญหาการเข้าใจศัพท์ในหนังสือภาษาอังกฤษ

เมื่อพิจารณาแยกสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการอ้างอิงแล้วพบว่าพจนานุกรมภาษาไทยเป็นหนังสืออ้างอิงภาษาไทยประเภทเดียวที่ได้รับการอ้างอิง ซึ่งเมื่อสำรวจรายชื่อหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ ที่ได้รับการอ้างอิงแล้ว ปรากฏว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้รับการอ้างอิงจำนวนครั้งมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นพจนานุกรมภาษาไทยที่จัดทำโดยคณะบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นพจนานุกรมฉบับมาตรฐานที่เห็นที่ยอมรับว่าเชื่อถือได้ อีกทั้งพจนานุกรมเฉพาะทางคานส์คมศาสตร์ โดยเฉพาะสาขาวิชา รัฐศาสตร์ และวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ที่เป็นภาษาไทยในปัจจุบันนี้ยังมีผู้จัดทำน้อย ผลการสำรวจหนังสืออ้างอิง ภาษาอังกฤษประเภทที่ใช้กันมากได้แก่ พจนานุกรมและสารานุกรม ซึ่งตรงกับผลการสำรวจ จำนวนชื่อเรื่องของหนังสืออ้างอิงที่ได้รับการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาสาขาวิชา รัฐศาสตร์ และสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ทั้งสองสถาบันอ้างอิงพจนานุกรมและสารานุกรม มากที่สุด

สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงส่วนใหญ่เป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาลภาษาไทย สิ่งพิมพ์ประเภท นี้เสนอเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือรายงานของคณะกรรมการต่าง ๆ เสนอต่อคณะรัฐบาล เป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจการของรัฐ เป็นสิ่งพิมพ์ที่รัฐจัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ให้ ประชาชนทราบถึงผลงานของรัฐบาล สิ่งพิมพ์เหล่านี้จัดพิมพ์ออกมาเป็นภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่เป็นภาษาอังกฤษมีเป็นจำนวนน้อย โดยทั่วไปมักเป็นฉบับแปลมาจากภาษาไทย สำหรับประเภทสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่มีผู้ใช้มากได้แก่ เรื่องราวและรายละเอียดต่าง ๆ รายงาน การบริหาร และรายงานการศึกษาและวิจัย ซึ่งสิ่งพิมพ์ประเภทที่กล่าวมาเดี๋ยวนี้เป็นสิ่งพิมพ์ ที่หน่วยงานของรัฐบาลจัดพิมพ์ออกเผยแพร่ เป็นจำนวนมาก เป็นการเสนอผลงานให้ประชาชน

ทราบ เป็นวิธีการประชาสัมพันธ์วิธีหนึ่ง นอกจากนี้สิ่งพิมพ์ประเภทเรื่องราวและรายละเอียดต่าง ๆ รายงานการบริหาร และรายงานการศึกษาและวิจัยยังเป็นสิ่งพิมพ์ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำได้ส่งออกไปเผยแพร่ตามสถานที่ราชการและห้องสมุดต่าง ๆ จึงทำให้ผู้ใช้ได้รับความสะดวกในการค้นคว้า สิ่งพิมพ์รัฐบาลประเภทที่ผู้วิจัยสาขาวิชารัฐศาสตร์และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ไม่ใช่เลยได้แก่ แผนที่ ภาพยนตร์ อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ อาจเป็นเพราะสิ่งพิมพ์ประเภทนี้มีน้อย จัดทำขึ้นใช้เฉพาะในหน่วยราชการ จึงไม่เป็นที่เผยแพร่ รวมทั้งขาดคู่มือช่วยค้นและความไม่สะดวกในการติดต่อขอใช้จากหน่วยราชการ เมื่อพิจารณาจากสิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยจัดแยกออกตามกระทรวงแล้ว ปรากฏว่าสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่จัดทำโดยกระทรวงมหาดไทย ได้รับการอ้างอิงเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาขาวิชารัฐศาสตร์เป็นสาขาวิชาเกี่ยวกับการปกครอง ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงมหาดไทยโดยตรง

สำหรับวิทยานิพนธ์ของสถาบันอื่น ๆ ซึ่งนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ นำมาอ้างอิงนั้นเป็นวิทยานิพนธ์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มากที่สุด อาจเนื่องจากมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งที่กล่าวมาแล้วนี้เปิดสอนวิชารัฐศาสตร์ในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทมาเป็นเวลานานแล้ว โดยเฉพาะในระดับปริญญาโทซึ่งนักศึกษาจะต้องเขียนวิทยานิพนธ์ประกอบการศึกษา จึงมีวิทยานิพนธ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ออกมามาก

กฎหมายและเอกสารราชการที่ได้รับการอ้างอิงส่วนใหญ่เป็นภาษาไทย กฎหมายที่อ้างอิงได้แก่ราชกิจจานุเบกษา ซึ่งเป็นที่เชื่อถือได้มากที่สุดเพราะจัดทำโดยแผนกราชกิจจานุเบกษากองประกาศิต สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

วารสารที่นักศึกษาทั้งสองสถาบันใช้ประกอบการอ้างอิงสาขาวิชารัฐศาสตร์และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์แตกต่างกันมากคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อ้างอิง เทศาภิบาล มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาชั้นปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เน้นหนักทางการปกครอง การต่างประเทศ ฯลฯ ขณะที่นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ใช้วารสาร พัฒนบริหารศาสตร์ (เดิมคือวารสารรัฐประศาสนศาสตร์) เป็นจำนวนมากที่สุด เพราะเป็นวารสารเกี่ยวกับสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งตรงกับวิชาที่นักศึกษากำลังศึกษาอยู่ และอีกทั้งเป็นวารสารที่จัดทำโดย คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สังเกตได้ว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ใช้นิตยสาร วารสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แตกต่างกันตามลักษณะวิชาที่ศึกษาและหัวเรื่อง การเขียนวิทยานิพนธ์ ทั้งนี้เพราะนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศึกษาเกี่ยวกับการปกครอง การต่างประเทศ ฯลฯ แต่นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ เกี่ยวกับการบริหาร

จากแบบสอบถามที่ส่งให้แก่ นักศึกษาทั้งสองสถาบัน เพื่อสำรวจปัญหาการใช้หนังสือ และวัสดุของสมุดประกอบการวิจัยสาขาวิชา รัฐศาสตร์ ปรากฏว่า นักศึกษาทั้งสองสถาบันสำเร็จปริญญาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์มากที่สุด และสถานศึกษาชั้นปริญญาบัณฑิตที่นักศึกษาทั้งสองสถาบันจำนวนมากที่สุดสำเร็จการศึกษาได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพราะเป็นสถานศึกษาที่เปิดสอนวิชา รัฐศาสตร์ ในระดับปริญญาตรี และปริญญาโทมาเป็นเวลานาน ซึ่งมีผลทำให้นักศึกษาจำนวนมาก ทั้งสองสถาบันนอกจากจะใช้หอสมุดกลางของสถาบันการศึกษาของตน คือ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำนักบรรณสาร การพัฒนาแล้ว นักศึกษายังนิยมที่จะกลับไปใช้หอสมุดสถาบันการศึกษาเดิมด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเคยชินและความสะดวกที่ได้รับ นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า นักศึกษาทั้งสองสถาบันจำนวนมากที่นิยมใช้สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นอกจากจะมีหนังสือสาขาวิชา รัฐศาสตร์ เป็นจำนวนมากแล้ว ยังเปิดบริการในวันอาทิตย์อีกด้วย

สำหรับปัญหาการใช้หนังสือทั่วไปของนักศึกษาทั้งสองสถาบัน มีปัญหา เกี่ยวกับการขาดแคลนหนังสือแปลในสาขาที่วิจัย ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันหนังสือแปลทางสาขาวิชา รัฐศาสตร์ มีผู้ผลิตออกมาน้อย แมว่าจากการสำรวจจะพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลาง เกี่ยวกับการอ่านตำราภาษาอังกฤษก็ตาม แต่ถ้ามองการแปลตำราทางรัฐศาสตร์ ที่ได้รับการคัดเลือกแล้วด้วย ก็จะช่วยให้นักศึกษาสามารถอ่านและเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น รวมทั้งประหยัดเวลาด้วย ดังนั้น นักวิชาการหรือผู้ที่อยู่ในวงการการศึกษา ควรที่จะให้ความสนใจเกี่ยวกับงานแปล และจากผลงานของ ผศ. ศจี จันทวิมล เรื่อง ปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุของสมุดประกอบการวิจัยของนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย ในสาขาวิชาการปกครอง สาขาวิชา-

การสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ พบว่านักศึกษาปริญญาโทบัณฑิต สาขา
 ศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ประสบปัญหาขาดแคลนหนังสือ
 แปลเช่นกัน

การไม่ให้อ่านหนังสืออ้างอิงออกจากห้องสมุด นักศึกษาทั้งสองสถาบันเห็นว่า เป็น
 ปัญหามาก อาจเป็นเพราะนักศึกษายังไม่เข้าใจความหมายของหนังสืออ้างอิงว่าเป็นหนังสือ
 ที่ใช้อ้างอิงเพียงบางส่วนเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องใช้ทั้งเล่มหรือทั้งชุด การที่ห้องสมุด
 วางระเบียบไว้ไม่ให้ยืมหนังสืออ้างอิงออก เพราะหนังสือประเภทนี้มีราคาแพง โดยปกติ
 ห้องสมุดก็จะมีเพียงชื่อเรื่องละเล่มเดียวหรือชุดเดียวเท่านั้น ถ้าให้นักศึกษายืมออกไป
 เมื่อมีผู้อื่นต้องการใช้ก็ต้องคอยทำให้เสียเวลา และหากนักศึกษาทำหนังสือหายไปเพียง
 เล่มเดียว ห้องสมุดจะต้องซื้อใหม่ทั้งชุด ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย

ปัญหาการใช้วารสารของนักศึกษาทั้งสองสถาบันโดยเฉลี่ยแล้วมีความเห็นว่าเป็น
 เป็นปัญหาระดับปานกลาง สำหรับปัญหาไม่ทราบวิธีค้นหาวารสารฉบับที่ต้องการ นักศึกษา
 ทั้ง 2 สถาบันเห็นว่า เป็นปัญหาน้อย แสดงให้เห็นว่านักศึกษารู้จักวิธีค้นหาวารสารได้ดีพอ
 และคู่มือการใช้วารสาร โดยเฉพาะครรชปีวารสารไทย ซึ่งจัดทำโดยสำนักบรรณสาร
 การพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ช่วยให้การค้นหาวารสารสะดวกมากขึ้น ซึ่ง
 ตรงกับผลการสำรวจวิธีการค้นหาวารสารของนักศึกษาทั้งสองสถาบัน ว่าใช้วิธีค้นหามหา
 ความวารสารโดยดูจากครรชปีวารสารมากเป็นอันดับแรก

ปัญหาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล นักศึกษาทั้งสองสถาบันเห็นว่า เป็นปัญหามากเรื่อง
 ขาดคู่มือช่วยคนสิ่งพิมพ์รัฐบาล ปัจจุบันนี้สิ่งพิมพ์ประเภทนี้ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย หน่วย
 งานผลิตสิ่งพิมพ์บางแห่งก็จัดส่งให้ห้องสมุด แต่บางแห่งก็ไม่ให้ ทำให้สิ่งพิมพ์นี้กระจาย
 กระจาย ห้องสมุดควรพยายามรวบรวมสิ่งพิมพ์ที่มีผู้ใ้ช้มากให้ครบ โดยติดตามขอจากแหล่ง
 ผลิต และพยายามจัดทำคู่มือช่วยคนสิ่งพิมพ์รัฐบาล เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและใช้ประโยชน์
 จากสิ่งพิมพ์ประเภทนี้ได้อย่างเต็มที่

สำหรับปัญหาการใช้วิทยานิพนธ์ โดยเฉลี่ยแล้วนักศึกษาทั้งสองสถาบันมีปัญหา
 ปานกลาง ยกเว้นปัญหาความไม่สะดวกในการค้นวิทยานิพนธ์จากห้องสมุดอื่น นักศึกษา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เห็นว่า เป็นปัญหา มาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ วิทยานิพนธ์ของห้องสมุดบางแห่งไม่อนุญาตให้ยืมออกเนื่องจากมีเพียงชุดเดียว ถ้าหายไปแล้วก็อาจหา มาทดแทนได้ หรือบางแห่งอาจจะอนุญาตให้ยืมได้เฉพาะอาจารย์หรือสมาชิกเพียง 1 คนเท่านั้น ซึ่งทำให้ผู้ใช้ไม่ได้รับความสะดวก สำหรับนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เห็นว่าไม่เป็นปัญหา เพราะสำนักบรรณสารการพัฒนาได้จัดวิทยานิพนธ์ไว้หลายชุดเพื่อให้ นักศึกษายืมออกได้ และยังจัดสำรองอีก 1 ชุดไว้ใช้เฉพาะห้องสมุด

การเตรียมหนังสือออกให้บริการ และการบริการของห้องสมุด โดยเฉลี่ยแล้ว นักศึกษาทั้งสองสถาบัน เห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่านักศึกษาเข้าใจ วิธีใช้ห้องสมุดดีพอสมควร หากพิจารณาจากกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาแล้ว และกลุ่มที่กำลัง ศึกษาอยู่ของนักศึกษาทั้งสองสถาบัน จะเห็นว่ากลุ่มที่กำลังศึกษาอยู่โดยเฉลี่ยแล้วมีปัญหา อยู่ในระดับน้อย เช่น ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาบริการถ่ายเอกสาร กลุ่มที่สำเร็จการ ศึกษาแล้ว เห็นว่าเป็นปัญห่าปานกลาง แต่กลุ่มที่กำลังศึกษาอยู่เห็นว่าเป็นปัญหาน้อย แสดงว่าห้องสมุดได้พยายามปรับปรุงบริการให้ดีขึ้น เพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้

ปัญหาเกี่ยวกับครุภัณฑ์และอาคารสถานที่ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งสองกลุ่มมีปัญหาเรื่องขาดที่เฉพาะสำหรับศึกษาค้นคว้า แต่สำหรับนักศึกษาสถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ไม่ประสบปัญหานี้ เนื่องจากสำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ ได้จัดห้องไว้สนองความต้องการนี้แล้ว สำหรับสำนักหอสมุดกลางมหา วิทยาลัยธรรมศาสตร์ และห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นห้อง สมุดที่นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวนมากเข้าใช้ ยังขาดที่เฉพาะสำหรับนักศึกษ าปริญญาโทใช้ศึกษาค้นคว้า

สำหรับวิธีที่นักศึกษาทั้งสองสถาบันใช้ค้นพบความจากหนังสือและวารสารนั้น ผล การวิจัยปรากฏว่า นักศึกษาจำนวนน้อยที่สุดขอคำแนะนำจากบรรณารักษ์หรือใช้บริการตอบคำ-ถาม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักศึกษาเข้าใจวิธีใช้ห้องสมุดดีพอที่จะช่วยตนเองได้ รวมทั้งรู้จัก วิธีใช้คู่มือช่วยคน เช่น บัตรรายการ และครรขนีวารสาร เป็นต้น หรืออาจเป็นเพราะ แผนกบริการตอบคำถามยังไม่เป็นที่รู้จักดี นักศึกษาจึงไม่นิยมใช้

ขอเสนอแนะ

1. ผลจากการสำรวจปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดประกอบการวิจัย สาขาวิชารัฐศาสตร์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่ามีปัญหามากเกี่ยวกับ การขาดแคลนหนังสือแปล ดังนั้นจึงควรที่จะมีการสนับสนุนให้นักวิชาการแต่งตำราภาษาไทย และแปลตำราวิชาการที่เป็นประโยชน์ให้มากขึ้น สถาบันการศึกษาทุกแห่งโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาควรสนับสนุนให้อาจารย์แต่งตำรา และทำงานวิจัย โดยจัดให้มีทุนสำหรับงานวิจัย และมีเงินรางวัลอุดหนุนสำหรับตำราและผลงานแปลที่ดีเด่น ผลงานทางวิชาการเหล่านี้อาจจะจัดทำโดยบุคคลเดี่ยวหรือเป็นคณะก็ได้ หรืออาจจัดทำในรูปผลงานของแผนกวิชา จัดเป็นเอกสารทางวิชาการก็ได้

2. ห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ควรจะร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับการจัดทำสมัคร และบริการยืมระหว่างห้องสมุด ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายขอบเขตการบริการทางสังคมศาสตร์ให้กว้างขวางมากขึ้น และในขณะเดียวกันก็สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดหาหนังสือหรือเอกสารซึ่งอาจจะซ้ำกันโดยเปล่าประโยชน์ อีกทั้งช่วยใหญ่ที่เขามารับบริการไม่ต้องเสียเวลาเดินทางค้นหาข้อมูลจากห้องสมุดทุกแห่ง แต่สามารถเข้าใช้บริการจากห้องสมุดแหล่งที่ใกล้และสะดวกที่สุดได้

3. งานวิจัยทางสังคมศาสตร์กำลังเป็นที่สนใจและมีผู้วิจัยมากขึ้นทุกขณะ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ผลงานวิจัยบางชิ้นมิได้นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์เท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะยังไม่เป็นที่เผยแพร่ ในปัจจุบันนี้หน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่สำคัญได้แก่ สภาวิจัยแห่งชาติ งานวิจัยที่อยู่ในความสนับสนุนของสภาวิจัยแห่งชาติจะได้รับการตีพิมพ์ลงใน "ทำเนียบนักวิจัยหรือผู้ปฏิบัติงานวิจัยทางสังคมศาสตร์" และ "ทำเนียบผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ในประเทศไทย" ดังนั้นเพื่อเป็นการเผยแพร่งานวิชาการ ผลงานวิจัย และเพื่อรวบรวมผลงานทางหน่วยงานหน่วยหนึ่งรับผิดชอบรวบรวม ผลงานวิจัยทั้งหมดไว้ ซึ่งควรที่จะเป็นหน้าที่ของห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ร่วมมือกันจัดทำ

โดยแบ่งความรับผิดชอบออกเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการหลีกเลี่ยงการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน รวมทั้งประหยัด เวลาและค่าใช้จ่าย การรวบรวมนี้อาจจะเป็นในรูปของบรรณานุกรม หรือจัดทำสัปดาห์ก็ได้

4. หอสมุดควรที่จะจัดสิ่งพิมพ์รัฐบาลแยกออกจากหนังสือทั่วไป เพื่อสะดวกในการใช้ หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลพยายามผลิตเอกสารและสิ่งพิมพ์ออกมาเป็นจำนวนมาก เอกสารและสิ่งพิมพ์เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นเอกสารอันดับแรก (Primary source) ที่เชื่อถือได้ ปัจจุบันผู้วิจัยหันมาใช้เอกสารประเภทนี้มากขึ้น ดังนั้นหอสมุดควรที่จะทำคู่มือช่วยคนสิ่งพิมพ์รัฐบาลให้สมบูรณ์ที่สุด เช่น จัดทำบัตรรายการ เฉพาะของสิ่งพิมพ์รัฐบาล เป็นต้น และพยายามติดต่อขอสิ่งพิมพ์รัฐบาลจากหน่วยราชการอยู่เสมอ การจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาล อาจจะทำเฉพาะเฉพาะของกระทรวงที่มีผู้ใช้มาก หรืออาจจะจัดเก็บสิ่งพิมพ์ของทุกกระทรวง ถ้าหอสมุดมีเนื้อที่และกำลังคนพอที่จะทำได้ แต่ทั้งนี้ต้องมีคู่มือช่วยคนสิ่งพิมพ์ รัฐบาลที่สมบูรณ์ด้วย

5. วิทยานิพนธ์เป็นผลงานวิจัยที่ไม่ได้พิมพ์แพร่หลาย แต่เนื่องจากมีคุณค่าต่อ การวิจัย ฉะนั้นเพื่อความสะดวกในการค้นคว้า ควรจัดให้มีการยืมระหว่างหอสมุด และหากสามารถทำได้หอสมุดควรพยายามติดต่อขอทำสำเนาจากผู้วิจัยที่เป็นเจ้าของเรื่อง หรือ อาจขอบริจาค หรืออาจจะติดต่อขอความร่วมมือจากหน่วยงาน เช่นบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งมี หน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาชั้นปริญญาโทบัณฑิต เพื่อวางเงื่อนไขหรือระเบียบให้ นิสิต นักศึกษาส่งวิทยานิพนธ์จำนวนหนึ่ง อาจจะเป็น 2 - 5 ฉบับ ให้หอสมุดโดยเฉพาะ ถ้าหากเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับที่มีคุณค่ามากซึ่งไม่สามารถหาได้อีก หอสมุดอาจจะจัดทำ ไมโครฟิล์มเก็บไว้ได้

6. เพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าใจวิธีใช้ของสมุดได้อย่างถูกต้อง ควรที่จะมีการ ประชุมนิเทศพยานักศึกษาใหม่ เข้ามหาวิทยาลัย หรือหากสามารถทำได้ บรรณารักษ์ควรที่จะมี เวลาอย่างน้อย 1 - 2 ชั่วโมง เพื่ออธิบายและแสดงวิธีการใช้ของสมุดแก่นักศึกษาใหม่ ทุกคน นอกจากนี้ควรจัดทำคู่มือของสมุดแจกแก่ผู้ใช้ของสมุดโดยชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับ บริการต่าง ๆ ของหอสมุด พร้อมทั้งประเภทของหนังสือและวัสดุที่มีอยู่ภายในหอสมุด

และระเบียบการของห้องสมุด นอกจากนี้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าเป็นแผนกที่มีความสำคัญแผนกหนึ่งของห้องสมุด ซึ่งจะมีบรรณารักษ์ทำหน้าที่บริการช่วยค้นหาเอกสาร ข้อมูล หรือตอบข้อสงสัยแก่ผู้ใช้ห้องสมุด

7. ห้องสมุดของสถาบันการศึกษาที่เปิดการสอนระดับปริญญาโท ควรที่จะจัดที่เฉพาะสำหรับนักศึกษาปริญญาโทเพื่อศึกษาค้นคว้า ทั้งนี้เพราะการศึกษาในระดับนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารเป็นจำนวนมาก บางครั้งไม่สามารถที่จะใช้หนังสือเล่มเดียวเสร็จภายในวันเดียว จึงควรที่จะมีที่เฉพาะให้นักศึกษาเก็บหนังสือไว้ชั่วคราวโดยไม่ต้องเก็บเข้าชั้นหนังสือ ซึ่งจะเป็นการเสียเวลาทั้งของเจ้าหน้าที่ห้องสมุดและผู้ใช้ในการเก็บเข้าชั้นและนำออกมาใช้อีก นอกจากนี้ห้องสมุดควรจัดให้มีห้องสำหรับให้นักศึกษาใช้สัมมนา หรืออภิปรายเพื่อการศึกษา ขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะได้วิจัยถึงปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดทางสังคมศาสตร์สาขาวิชาอื่น ๆ เช่น เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เป็นต้น หรืออาจจะเป็นสาขาทางวิทยาศาสตร์ก็ได้ ทั้งนี้อาจจะวิจัยเฉพาะแผนกวิชาของสถาบันเดียว หรืออาจจะวิจัยแผนกวิชาเดียว แต่ต่างสถาบัน แล้วนำเอาข้อมูลมาเปรียบเทียบศึกษาปัญหาที่ประสมร่วมกัน เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาคือ

2. ห้องสมุดของสถาบันการศึกษาที่เปิดการสอนระดับปริญญาโท ควรจะมีการวิจัยปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดของผู้เข้ารับบริการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้บริการมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้อาจจะทำการวิจัยทุกปี หรือในระยะเวลาที่บรรณารักษ์เห็นว่าเหมาะสม

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศวัสดุของนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ว่ามีผู้ใช้สารสนเทศวัสดุประกอบการศึกษาวิจัยมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันงานวิจัยส่วนใหญ่มีใคร่บูในบรรณานุกรมให้แน่ชัดว่าหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการวิจัยนั้นได้จากสารสนเทศวัสดุหรือค้นคว้าจากตัวเล่มหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์โดยตรง